

N:o 16/1942.

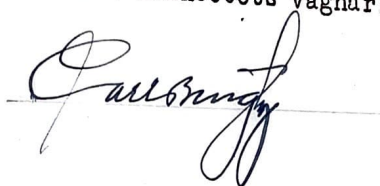
STORA UTSKOTTETS betänkande N:o 16/1942 med
anledning av landskapsnämndens framställning
till Ålands landsting med förslag till landskaps-
lag om läroanstalter för hemslöjd i landskapet
Åland.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga lagutskottets betänkande
N:o 14/1942, har däröver inbegärt stora utskottets yttrande,
stora utskottet, som omfattar lagutskottets berörda betänkande, får
vördsamt föreslå

att landstinget ville antaga bifogade
förslag till landskapslag om läroanstalter
för hemslöjd i landskapet Åland.

Mariehamn den 27 november 1942.

På stora utskottets vägnar;

Närvarande i utskottet: ordföranden Bengtz samt ledamöterna Bertell,
Lundqvist, Oskar Holmström, Larson, Lennart Mattsson, Nordström, Påvals,
Wilén samt suppleanten Husell.

till

landskapslag om läroanstalter för hemslöjd i landskapet Åland.

I Kap.

Ändamål och organisation.

1 §.

Med läroanstalter för hemslöjd avses i denna landskapslag fasta och ambulatoriska hemslöjdsskolor i landskapet Åland.

2 §.

Läroanstalter för hemslöjd kunna ägas antingen av landskapet eller ock av enskilda eller sammanslutningar.

Privata läroanstalter för hemslöjd, för vilkas inrättande landskapsunderstöd beviljats eller vilka erhålla understöd ur landskapsmedel, stå under inseeende av landskapsnämnden.

3 §.

Landskapet kan inrätta läroanstalter för hemslöjd och vidtaga anstalter av privat natur. Åt enskilda och sammanslutningar kan beviljas landskapsunderstöd för inrättande av nya anstalter i den mån detta av behovet påkallas och medel härtill i landskapets utgiftsstat anvisats.

4 §.

Fast hemslöjdsskola har till ändamål att utbilda arbetare på erforderliga arbetsområden inom hemslöjden, så ock att befrämja skickligheten i manlig och kvinnlig slöjd i allmänhet samt uppliva hemslöjdsverksamheten och intresset för slöjd.

5 §.

Vid fast hemslöjdsskola för manliga elever skall finnas en avdelning för trä- och en för metallarbeten eller endera av dem.

Vid fast hemslöjdsskola för kvinnliga elever skall finnas en vävnads- och en sömnadsavdelning eller endera av dem.

Efter behov må med landskapsnämndens begivande och inom gränserna för landskapets utgiftsstat vid fast hemslöjdsskola inrättas, förutom eller i stället för nämnda avdelningar, jämväl avdelningar, berörande andra särskilda områden av hemslöjd.

6 §.

Fast hemslöjdsskola kan ägas av landskapet, kommun, hemslöjdsförening eller annan därmed jämförlig sammanslutning eller av enskild person.

Landskapsnämnden äger att, med beaktande av undervisningsbehövet, inom gränserna för utgiftsstaten besluta om inrättande av nya skolor.

7 §.

Fast hemslöjdsskolas lärokurs kan vara ettårig eller tvåårig på vardera avdelningen; och varar läroåret å varje avdelning, efter därom av landskapsnämnden fattat särskilt beslut, nio eller sju månader. Å landskapsnämnden ankommer att på förslag av skolans direktion bestämma tiden för läroårets vid skolan vidtagande och avslutning samt i vissa fall medgiva avvikelser med avseende å läroårets längd.

I skolan samt jämväl utom densamma på den åländska landsbygden kunna dessutom i mån av behov och möjlighet anordnas kortvariga hemslöjdskurser och praktiskt arbete enligt program, som på skoldirektionens förslag fastställas av landskapsnämnden.

8 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola har till ändamål att befrämja slöjdskickligheten och hemslöjd-verksamheten i allmänhet samt att väcka intresse för slöjd.

De ambulatoriska hemslöjdsskolorna hava en eller två avdelningar, för manliga eller kvinnliga elever.

Å landskapsnämnden ankommer att i mån av behov närmare bestämma, i vilka slag av arbete och på vilka avdelningar undervisning i skolan skall meddelas.

9 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola kan ägas av kommun, hemslöjdsförening eller annan därmed jämförlig sammanslutning.

10 §.

Verksamhetsperioden vid ambulatorisk hemslöjdsskola varar sju månader om året på varje skolort. Beroende på de lokala förhållandena och med landskapsnämndens begivande må skolåret dock kunna uppdelas i verksamhetsperioder av olika längd, likväl sammanlagt minst sju månader. Å landskapsnämnden ankommer att på förslag av skolans direktion bestämma tiden för varje verksamhetsperiods vid skolan vidtagande och avslutning.

I skolan må därutöver i mån av behov och tillfälle hållas kortvariga kurser i hemslöjd samt anordnas praktiska arbeten enligt program, som fastställas av landskapsnämnden på förslag av skolans direktion.

II Kap.

Understöd.

11 §.

De i landskapet verkande privata fasta och ambulatoriska hemslöjdsskolorna samt nyinrättade sådana tilldelas, försåvitt de uppfylla för dem fastställda villkor, årligt landskapsunderstöd till lärares samt extra lärares och befattningshavares avlöande, ålders- och familjetillägg, årligt bidrag till försäkringsavgifter för lärare i privat pensions- eller försäkringsanstalt samt för de årliga underhållskostnader, som icke hänföra sig till avköningar, enligt de grunder, som i sådant avseende nu äro eller framdeles varda fastställda för motsvarande läroanstalter i riket.

12 §.

Ur anslag, som i landskapets utgiftsstat reserverats för bestridande av de årliga underhållskostnader, som icke hänföra sig till avlöningen, äger landskapsnämnden att enligt de i 11 § omförmälda grunder bevilja landskapsbidrag till lokalhyra, kostnader för värme, lyse och städning, anskaffning och underhåll av undervisningsmateriel, arbetsredskap, maskiner och inventarier, annons-, post- och telefonavgifter, kanslitillbehör, tryckningskostnader och olycksfallsförsäkring.

13 §.

Privat läroanstalt för hemslöjd erhåller landskapsunderstöd på följande villkor:

- 1) att läroanstalten befunnits vara av det allmänna behovet inom landskapet påkallad;
- 2) att läroanstalten har tillfredsställande lokaler ävensom nödig undervisnings- och arbetsmateriel;
- 3) att vid läroanstalten följes godkänd undervisnings- och arbetsplan och att densamma har av landskapsnämnden fastställd arbetstid samt minst så många elever, som i 44 och 45 §§ stadgas;
- 4) att läroanstaltens lärare äga sådan kompetens, som är föreskriven i kap. IV av denna landskapslag;
- 5) att läroanstaltens ordinarie lärare äro skyldiga att tjänstgöra vid läroanstalten året om, med undantag av den för dem i de olika läroanstalterna stadgade semesterledigheten;
- 6) att läroanstaltens egendom förvaltas på ett sakenligt och sorgfälligt sätt;

7) att över undervisningsmateriel, som med landskapsunderstöd anskaffats, ävensom över annan lösegendom föres noggrann förteckning och att sagda egendom, då läroanstalten upphör, tillfaller landskapet; samt

8) att i understöd erhållna medel användas för de ändamål, till vilka de blivit beviljade, och att tilläventyrs odisponerade understödsbelopp återbäras till landskapet.

14 §.

Elevunderstöd beviljas av landskapsnämnden ur det i landskapets inkomst- och utgiftsstat för ändamålet upptagna anslaget efter prövning.

III Kap.

Undervisning.

15 §.

I fast hemslöjdsskola meddelas på varje avdelning skilt undervisning i fackarbeten, fackkunskaper och yrkesteckning samt gemensamt i yrkesräkning, bokföring och hemslöjdsaffärlära.

Detaljerat undervisningsprogram fastställs av landskapsnämnden på förslag av skolans direktion.

16 §.

I ambulatorisk hemslöjdsskola meddelas undervisning i fackarbeten, fackkunskaper och yrkesteckning samt i mån av behov i aritmetik och skrivning.

Detaljerad undervisningsplan fastställs av landskapsnämnden på förslag av direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör.

IV Kap.

Föreståndare och lärare.

17 §.

Vid fast hemslöjdsskola anställas på grund av antalet avdelningar vid skolan och inom utgiftsstatens gränser enligt landskapsnämndens prövning en eller flera ordinarie facklärare ävensom extra lärare med landskapsnämndens begivande i mån av behov.

Landskapsnämnden äger att efter direktionens hörande förordna någon bland de ordinarie lärarna till föreståndare. Finnes vid skolan endast en ordinarie lärare, skall han tillika vara skolans föreståndare.

18 §.

Vid ambulatorisk hemslöjdsskola med en avdelning anställs en ordinarie facklärare, som tillika är föreståndare. Vid ambulatorisk hemslöjdsskola med två avdelningar anställas två ordinarie facklärare, av vilka den

ene av landskapsnämnden förordnas till föreståndare.

19 §.

Såsom kompetensvillkor för ordinarie facklärarbefattning vid fast hemslöjdsskola fordras, att sökanden avslutat lärokurs vid hemslöjdsinstitut, eller äger motsvarande kompetens, samt därefter under minst ett läroår bestritt hemslöjdslärarbefattning.

I avseende å kompetensvillkor för lärarbefattning vid ambulatorisk hemslöjdsskola fordras, att sökanden avslutat lärokurs vid hemslöjdsinstitut, eller äger motsvarande kompetens.

20 §.

Såsom kompetenta för sina befattningar och på grund därav berättigade att erhålla stadgad avlöning oavkortad skola anses de tidigare förordnade facklärare, vilka vid denna landskapslags ikraftträdande med framgång verkat på hemslöjdsundervisningens område under minst två år och för erhållande av sina befattningar genomgått fullständig lärokurs vid läroanstalt för slöjdlärare i hem- eller utlandet eller ock i praktiken ådagalagt, att de annorledes på grund av erfarenhet förvärvat stadgad kompetens. För lärare, som icke uppfylla dessa kompetensvillkor, minskas avlöningen med tio procent.

21 §.

Ordinarie lärarbefattning vid fast och ambulatorisk hemslöjdsskola anslås av skolans direktion ledig att ansökas inom trettio dagar, och böra ansökningshandlingarna jämte tjänsteförslaget av direktionen insändas till landskapsnämnden, som till befattningen förordnar den lämpligaste bland de på förslag uppförda sökandena till en början på två provår, varefter denne, om han befinnes för befattningen lämplig, av landskapsnämnden förordnas till ordinarie innehavare av befattningen.

Har sökanden tidigare ordinariter bestritt motsvarande befattning kan han efter landskapsnämndens prövning utan provtjänstgöring till befattningen ordinariter förordnas.

Extra lärare vid fast hemslöjdsskola antages av landskapsnämnden på framställning av skolans direktion.

22 §.

Ordinarie lärare vid landskapet tillhörig och privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola ävensom extra lärare äga uppbära den avlöning, som är eller framdeles varder bestämd för motsvarande befattningshavare vid

76- 810
hemslöjdsskolor med lika långt undervisningsår i det övriga riket,
I övrigt gäller beträffande de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ordinarie lärare vid landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola, vad om landskapets tjänstemän och befattningshavare tillkommande rättigheter och skyldigheter är särskilt stadgat.

23 §.

Ordinarie lärare vid privata läroanstalter för hemslöjd tillkommer ur de till landskapsunderstöd beviljade medlen ålders- och familjetillägg enligt samma grunder, som äro stadgade beträffande landskapets tjänster och befattningar.

24 §.

Under tiden mellan fast hemslöjdsskolas läroår och ambulatorisk hemslöjdsskolas verksamhetsperioder äro lärarna skyldiga att enligt landskapsnämndens föreskrifter utöva instruktions- och kursverksamhet inom hemslöjdens område eller utföra andra uppdrag för hemslöjdens befrämjande.

25 §.

Ordinarie lärare vid fast hemslöjdsskola åtnjuta semesterledighet under två månader om året, julferien däri inberäknad samt vid ambulatorisk hemslöjdsskola under högst tre månader om året inberäknat julferien.

26 §.

Indragas landskapsunderstöden för privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola, anses lärarna hava avgått från sina befattningar.

§ 27.

Har privat läroanstalt för hemslöjd försäkrat sina lärare i enskild pensions- och försäkringsanstalt för erhållande av pension samt begravningshjälp och deltagar i erläggandet av lärarnas årliga försäkringsavgifter, tilldelas läroanstalten för ändamålet ur landskapsmedel i årligt bidrag enligt de grunder, som i sådant avseende för motsvarande läroanstalt utbetalas i riket.

Å landskapsnämnden ankommer att godkänna den pensions- och försäkringsanstalt, där sådan försäkring upptages.

28 §.

Ordinarie lärare vid landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola kan på därom av landskapsnämnden hos statsrådet gjord framställning, bliva delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa.

29 §.

För av landskapsnämnden godkända resor i tjänsteärenden tillkommer ordinarie lärare vid fast hemslöjdsskola ersättning enligt de grunder, som äro gällande för landskapets tjänstemän och befattningshavare.

30 §.

Lärare vid fast hemslöjdsskola äro underkastade landskapsnämndens disciplinära befogenhet.

V Kap.

Elever.

31 §.

Elev intages till fast hemslöjdsskola av skolans direktion på förslag av föreståndaren.

32 §.

För vinnande av inträde såsom elev i fast hemslöjdsskola fordras av sökande:

att vara välfräjdad;

att hava fyllt minst sexton år;

att vara frisk och ej lika av smittsam sjukdom;

att hava genomgått högre folkskola samt att hava erhållit förmyndares eller målsmans samtycke, om sökanden är omyndig.

Anmälan om inträde skall vara av sökanden egenhändigt skriven och ställas till skolans direktion samt åtföljas av prästbevis, läkarintyg över frihet från smittsam sjukdom samt betyg över genomgången högre folkskola.

Med avseende å fordringarna för inträdessökande till kortvariga hemslöjdskurser gäller i tillämpliga delar vad ovan i 1 mom. är sagt,

33 §.

För att vinna inträde såsom ordinarie elev vid ambulatorisk hemslöjdsskola bör sökanden hava fyllt sexton år samt förete intyg däröver, att han genomgått högre folkskola och äger förmyndarens samtycke, om han är omyndig.

I undantagsfall må i skola enligt direktionens prövning såsom elever intagas i förhållande till sin ålder utvecklade sökande, som fyllt fjorton år, så ock sökande, som ej genomgått folkskola, därest de prövas kunna följa med undervisningen.

Förutom ordinarie elever må i ambulatorisk hemslöjdsskola, därest utrymmet sådant medgiver, såsom extra elever intagas under i föregående moment nämnda förutsättningar, jämväl personer, vilka önska erhålla undervisning i

34 §.

Elev vid fast och ambulatorisk hemslöjdsskola bör vid inträde i skolan erlägga elefavgift, vars belopp fastställles av landskapsnämnden på framställning av skolornas direktioner.

Elev vid ovannämnda hemslöjdsskolor underlyder skolornas ordningsstadgar.

35 §.

Elev, som genomgått fullständig lärokurs vid någon avdelning i fast hemslöjdsskola eller lärokurs vid ambulatorisk hemslöjdsskola, erhåller vid kursens avslutande avgångsbetyg enligt av landskapsnämnden fastställt formulär.

Extra elev och den som deltagit i kortvariga hemslöjdskurser, erhåller betyg enligt av landskapsnämnden fastställt formulär.

VI Kap.

Direktion.

36 §.

Fast hemslöjdsskolas verksamhet övervakas närmast av en direktion, till vilken skolans ägare eller, om densamma äges av landskapet, landskapsnämnden utser för tre år i sänder en ordinarie medlem samt en ersättare och en i landskapet för kvinnlig eller manlig hemslöjd verkande organisation på anmodan av landskapsnämnden likaledes för tre år i sänder en ordinarie medlem och en ersättare. Såsom tredje medlem i direktionen ingår skolans föreståndare.

37 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskolas verksamhet övervakas av direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör. Det lokala övervakningsorganet utgöres av en styrelse, till vilken skolans ägare utser två ordinarie medlemmar och två ersättare för ett år i sänder. Såsom tredje medlem i styrelsen ingår skolans föreståndare.

VII Kap.

Särskilda bestämmelser.

38 §.

Direktionen för hemslöjdsläroanstalt bör till landskapsnämnden å tid, som denna äger bestämma, insända läroanstaltens förslag till inkomst- och utgiftsstat för följande år. Läroanstalt tillkommande landskapsunderstöd fastställles inom gränserna för landskapets inkomst- och utgiftsstat av land-

skapsnämnden, vilken på rekvisition utanordnar detta till läroanstaltens direktion i sådana rater, som av läroanstaltens utgifter förutsätts.

39 §.

För landskapet tillhörig fast hemslöjdsskola redovisas hos landskapsnämnden.

För privat fast hemslöjdsskola beviljat landskapsunderstöd utanordnas till skolans direktion samt för ambulatorisk hemslöjdsskola till direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör; och äro nämnda direkttioner ansvariga för, att landskapsunderstöden användas till för skolorna bestämde ändamål. Över understödets användning böra direktionerna avgiva redovisning till landskapsnämnden.

Utvisar avgiven redovisning över landskapsunderstödens användning be- hållning, böra understödets inbesparade belopp inlevereras till landskapsnämnden.

40 §.

Hemslöjdsläroanstalt skall i enlighet med av landskapsnämnden meddelade anvisningar föra bok över användningen av landskapsunderstödet och över läroanstaltens övriga inkomster och utgifter samt årligen före utgången av februari månad till landskapsnämnden insända utdrag ur bokslutet, utvisande jämväl landskapsunderstödet användning för de särskilda ändamålen, så ock förteckning över den undervisningsmateriel och de övriga inventarier, som under redovisningsåret med landskapsunderstöd anskaffats.

41 §.

Elevavgifterna och övriga inkomster vid privat fast samt ambulatorisk hemslöjdsskola användas till sådana utgifter, för vilkas bestridande landskapsunderstöd icke beviljats eller landskapsunderstödet icke förslår.

42 §.

Över undervisningsmateriel, arbetsredskap och maskiner ävensom den övriga egendom, som till privat fast hemslöjdsskola och ambulatorisk hemslöjdsskola med landskapsmedel anskaffats, skall föras noggrann förteckning. Sålunda anskaffad egendom tillfaller vid nämnda skolors indragning landskapet utan vederlag.

43 §.

Befinnes landskapsunderstöd åtnjutande privat läroanstalt för hemslöjd i anseende till dess ringa elevantal eller av annan orsak icke uppfylla sitt ändamål, äger landskapsnämnden besluta om landskapsunderstödet in-

dragning och i vilken ordning indragningen bör ske.

Om indragning av landskapet tillhörig läroanstalt för hemslöjd fattas beslut jämväl av landskapsnämnden.

44 §.

Elevantalet vid fast hemslöjdsskola för män skall utgöra minst tio och för kvinnor minst tolv.

Har antalet elever vid nämnd läroanstalt tre år å rad å avdelning och årsklass i medeltal understigit; vid träarbetskola sju, vid metallarbetskola fem och vid vävnads- eller sömnadsskola åtta, eller uppfyller icke skolan eljest sitt ändamål, avgöre landskapsnämnden, huruvida skolan eller, om den är av privat natur, densamma tilldelat landskapsunderstöd skall indragas.

45 §.

Antalet elever vid ambulatorisk hemslöjdsskola skall utgöra minst åtta.

Har elevantalet i ambulatorisk hemslöjdsskola tre år å rad å avdelning och årskurs i medeltal understigit; i träarbetskola sju, i metallarbetskola fem och i vävnads- eller sömnadsskola sju, eller uppfyller icke skolan eljest sitt ändamål, avgöre landskapsnämnden huruvida skolan beviljat landskapsunderstöd skall indragas.

46 §.

Ambulatorisk hemslöjdsskola kan av kommun, lantmannasällskap och andra för hemslöjd intresserade sammanslutningar hos direktionen för den organisation, vilken skolan tillhör, rekvideras minst tre månader före den tiden de önska få skolan till sin ort; och är rekurent skyldig att draga försorg därom, att skolan erhåller erforderliga arbetsrum samt skolans lärare jämte deras familjer bostäder.

47 §.

För såväl fast som ambulatorisk hemslöjdsskola skall av vederbörande direktion uppgöras förslag till reglemente, som skall insändas till landskapsnämndens fastställelse. Dylikt reglemente skall innehålla närmare bestämmelser om läroanstaltens undervisningsprogram samt om direktionens, styrelsens och lärarnas åligganden.

48 §.

Den här landskapslag träder omedelbart i kraft."